

Purpose. The purpose of this study is to determine students' perceptions of selected methods used for teaching Business English course in economic university and identify the teaching methods that lead to quality teaching and learning.

Methods. Mixed methodology was applied for the study. A total of 250 undergraduates in Ternopil National Economic University, Ukraine completed a questionnaire about the teaching methods used by their instructors in Business English classes representing their perceptions of the most effective ones. 12 instructors of Business English were interviewed during the second stage of the study providing wider responses in regard to what methods they use in the classroom and why they consider the selected methods to be effective in terms of quality teaching.

Results. The findings revealed that the interactive methods and problem based learning were identified by students as preferable; however, traditional teacher-centered methods were determined as the most often used. Aligning the teaching strategies with preferences of the students improves learning; however, it is important to consider the educational environment in Ukraine and to align the teaching strategies with both students' perceptions (based on their preferences and learning styles) and educational environment (including instructors' workload, student/teacher ratio, number of contact hours per week, etc).

Originality. Most research studies investigating the application of innovative interactive teaching methods focus on the advantages of their use. Students' evaluation of teaching methods and strategies is a valuable feedback on what they perceive to be more effective for them. Besides, instructors' choice of teaching methods can be directed by several arguments including the conditions that universities provide in Ukraine today. Therefore, the significance of the study and the implications of the potential results are based on effective solving the dilemmas that many instructors face today when integrating innovative teaching methods into the classroom experience.

Conclusion. Aligning the teaching strategies with preferences of the students is important. However, in unfavorable environment that does not support the learning process due to several circumstances, it is necessary to investigate what teaching strategies are applied and why the instructors consider the selected teaching methods to be effective under the particular conditions. Then it is critical to find out the ways to implement innovative teaching methods that fit students' preferences.

Key words: traditional teaching methods, interactive teaching methods, group discussion, case-study, problem based learning, brainstorming; business English; economic university.

Одержано редакцією 14.09.2016
Прийнято до публікації 19.09.2016

УДК 373.2:372.46

БАТЬО Марія Зіновіївна,
старший лаборант кафедри практичної психології Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка, здобувач кафедри дошкільної та початкової освіти Луганського Національного університету ім. Тараса Шевченка, Україна

ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ «ХУДОЖНЬО-МОВЛЕННЕВА ДІЯЛЬНІСТЬ»: ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Здійснено аналіз наукових підходів до визначення сутності поняття «художньо-мовленнева діяльність дитини дошкільного віку» на основі аналізу таких понять, як «діяльність», «художня діяльність», «художньо-мовленнева діяльність». З'ясовано його структурні компоненти: художнє сприйняття, відтворення, словесна творчість. Наголошено на важливості налагодження тісних взаємозв'язків між ними у формуванні навичок художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

Ключові слова: художньо-мовленнєва діяльність; діяльнісний підхід; пізнавальна діяльність; мовленнєва діяльність; комунікативна діяльність; художнє сприйняття; словесна творчість; дошкільники.

Постановка проблеми. Актуальність своєчасного мовленнєвого розвитку в дошкільному дитинстві зумовлена необхідністю якнайповнішого розкриття потенційних можливостей кожної дитини, що проявляються в різних видах діяльності, які пов'язані з комунікацією. Художньо-мовленнєва діяльність серед них відіграє ключову роль, оскільки передбачає формування в дошкільників здатності естетично сприймати явища дійсності – як безпосередньо в довіллі, у житті, так і через твори мистецтва. Вона забезпечує різнобічний і гармонійний розвиток дітей, безпосередньо впливає на становлення їхньої життєвої компетентності, удосконалення мовленнєвого розвитку.

У сучасній педагогіці існує багато термінів для позначення художньої діяльності дітей – «естетична», «художньо-естетична», «творчо-естетична» діяльність. Спільним для всіх них є розуміння їх сутності через призму творчого й естетичного наповнення, що є надзвичайно важливим для розуміння природи художньо-мовленнєвої діяльності дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та визначення невіршених раніше частин загальної проблеми. Різні аспекти художньо-мовленнєвої діяльності аналізують такі дослідники, як Л. Артемова, О. Білан, А. Богуш, Н. Водолага, Н. Гавриш, Н. Кирста, О. Лещенко, Є. Лукіна, О. Монке та ін. Ученими з'ясовано різні аспекти розвитку мовлення дітей засобами художнього слова та образотворчого мистецтва, а саме: навчання дітей розповіді за ілюстраціями (О. Білан); розвиток художнього творчого мовлення (Н. Гавриш); розвиток зв'язного мовлення в театральній-ігровій діяльності (Н. Водолага); збагачення словника дітей лексикою поетичних творів Марійки Підгірянки (Н. Кирста); розвиток мовлення засобами образотворчої діяльності (С. Ласунова, Т. Постоян); розвиток мовлення засобами українського фольклору (Л. Березовська, Н. Луцан, Ю. Руденко, О. Трифонова, Л. Фесенко).

Таке різнобічне дослідження художньо-мовленнєвої діяльності дошкільників сучасними науковцями спонукає нас до систематизації визначень цього поняття, виокремлення певних підходів до розуміння його сутності та на їх основі – обґрунтування власної дефініції цього терміна.

Метою статті є визначення сутності поняття «художньо-мовленнєва діяльність дитини дошкільного віку» та з'ясування його структурної характеристики.

Викладення основного матеріалу дослідження. Для з'ясування сутності поняття «художньо-мовленнєва діяльність» ми керуємося такою логікою аналізу понять: діяльність (родове поняття), художня діяльність (видове поняття), художньо-мовленнєва діяльність (досліджуване поняття).

Поняття діяльності є об'єктом вивчення філософії, психології, соціології та педагогіки. Особливий вклад у формування діяльнісного підходу й наукове обґрунтування структури і змісту діяльності належить Л. Виготському, П. Гальперіну, В. Давидову, О. Леонт'єву, С. Рубінштейну. Уперше діяльність як принцип розглядає С. Рубінштейн (принцип творчої самодіяльності) у 1922 році. За цим принципом, людина та її психіка формується, розвивається й виявляється в її діяльності. На думку С. Рубінштейна [8], діяльність характеризується певними особливостями: 1) наявність людини як суб'єкта діяльності; 2) діяльність як взаємодія суб'єкта з об'єктом має бути обов'язково предметною, змістовою, опосередкованою; творчою; самостійною. Перелічені ознаки діяльності є важливими для подальшої характеристики художньо-мовленнєвої діяльності дошкільника.

О. Леонт'євим [7] також виокремлено специфічні особливості діяльності: а) предметність; б) соціальна і загальноісторична природа; в) опосередкований характер; г) цілеспрямованість; г) неадиктивний характер; д) неадаптивна природа;

е) продуктивність; є) особистісність. Застосування діяльнісного підходу вможлиблює виокремлення таких ознак художньо-мовленнєвої діяльності, як суб'єктність, креативність, самостійність, предметна опосередкованість, продуктивність.

У системі різних видів діяльності за функціональними ознаками домінують пізнавальна, мовленнєва і комунікативна, що супроводжують усі інші її види. Власне вони відіграють функцію макродіяльності, під час якої дитина дошкільного віку поєднує різноманітні засоби створення художнього образу шляхом використання кольору, форми, звуку, ритму, композиції, слова (О. Амацьєва, Л. Артемова, Е. Белкіна, А. Виноградова, Н. Георгян, Г. Григоренко, В. Захарченко, Н. Кириченко, С. Козлова, Л. Компанцева, Ю. Косенко, Н. Кудикіна, О. Макарова, Т. Маркова, О. Савушкіна, Р. Чумичова та ін.).

Згідно з класифікацією А. Богуш і Н. Луцан [3], виділяють такі види діяльності дітей дошкільного віку: ігрова (театрально-ігрова, ігрова, навчально-ігрова, креативно-ігрова, мовленнєво-ігрова), художня (художньо-мовленнєва, театральна), музична (музична, музично-ігрова), пізнавальна (навчальна, мовленнєво-комунікативна, мовленнєва, навчально-мовленнєва), продуктивна (трудова, побутова, образотворча, конструктивна).

Як ми вже зазначали, гра і спілкування є видами макродіяльності дошкільника, що інтегрує інші види його активності. Натомість Н. Ветлугіна [9, с. 28] виокремлює ще одне джерело розвитку художньої творчості дитини, а саме: самостійне сенсорне засвоєння якостей звуків, форм, які вона готова без кінця комбінувати і змінювати. Від цих дій дошкільники отримують велике задоволення, учаться відчувати красу і гармонію довкілля, усвідомлюють свої виразно-образотворчі можливості. Відтак генетична основа художньої творчості є синтетичною: у ній поєднуються ігрове і художнє починання залежно від суб'єктивних і об'єктивних обставин. Саме тому художньо-мовленнєву діяльність дітей дошкільного віку ми розглядатимемо в контексті художньої діяльності, яка може супроводжуватися ігровою діяльністю і спілкуванням.

Художня (естетична) діяльність – це специфічний вид практично-духовної (твори мистецтва, фольклор, дизайн, література) і духовної (естетичне споглядання, естетичне сприймання, естетичне міркування) діяльності. Усім переліченим різновидам притаманне естетичне, художнє починання, що надає заняттям дітей творчого характеру, підкоряє їх «законам краси», приносить високу духовну насолоду. Через свою креативну діяльність дошкільник узаємодіє з зовнішнім світом, налагоджує естетичні відносини з навколишньою дійсністю, змінює при цьому самого себе.

Однією з головних ознак художньої діяльності є образність. А. Запорожець [6] у своїх працях підкреслює образний характер дитячого мислення як підґрунтя в основі творчої діяльності художників, письменників, конструкторів тощо. Іншою, не менш важливою ознакою художньої діяльності, постає уява. За теорією Л. Виготського, уява започатковується у грі, а потім продовжує розвиватися в інших видах дитячої діяльності: конструктивній, образотворчій, музичній і літературно-художній. Власне тому проблема художньої діяльності дошкільників розглядається вченими через призму творчості. З огляду на це творчий підхід стає методологічною базою дослідження художньо-мовленнєвої діяльності дітей. З'ясовуючи важливість критерію новизни стосовно дитячої творчості, науковці зазначають, що вона виявляється не у створенні об'єктивно нового кінцевого продукту, а в самостійному налагодженні дитиною системи власних відносин зі світом, у перетворенні навколишнього середовища і себе в ньому [5, с. 84]. Тобто в педагогічному плані головне у творчості – усвідомлення дитиною себе як відкритого, активного, діяльного (у широкому значенні) починання, що само реалізується у процесі діяльності шляхом удосконалення власних окремих здібностей, знань і вмінь.

Макродіяльністю дітей дошкільного віку, окрім художньої, постає й мовленнєва як форма спілкування, що опосередкована мовленням, складається з мовленнєвих дій і мовленнєвих операцій; передбачає фази орієнтування в ситуації спілкування,

планування (внутрішнє програмування), реалізації і контролю мовлення. Мовлення охоплює процеси породження й сприймання повідомлень із метою подальшого спілкування, регулювання й контролю власної діяльності, власного мовлення [10].

Важливою ознакою мовленнєвої діяльності є емоційність, що виявляється в уживанні емоційно забарвленої лексики, слів, що виражають почуття, емоційні відтінки в оцінюванні явищ, осіб, подій, а також у використанні багатой палітри художніх засобів (синонімів, порівнянь, епітетів, метафор, прикметників-означень, слів у переносному значенні) (О. Амацьєва, А. Богуш, Л. Кулибчук, О. Савушкіна, О. Ушакова та ін.). Не менш важливою рисою мовлення вчені вважають образність (котра є також ознакою художньої діяльності), що в окремих дослідженнях розглядається як синонім виразів «мовне багатство», «барвистість мови», «яскравість висловлення», як одна з якостей художнього мовлення (Б. Головін, М. Ільш, В. Костомаров, М. Пентилюк та ін.).

Визначаючи зміст поняття «художньо-мовленнєва діяльність дошкільників», підведемо певні підсумки попереднього теоретичного аналізу. Означений вид діяльності належить до художнього виду діяльності, що завжди реалізується в контексті творчої роботи, супроводжується грою й спілкуванням як видами макродіяльності дітей старшого дошкільного віку.

Для вітчизняної лінгводидактики традиційним є звуження змісту художньо-мовленнєвої діяльності до винятково літературного мистецтва. З однієї сторони, це доцільно, оскільки останнє охоплює сприймання, елементарний естетичний аналіз, відтворення і власну творчість під впливом *художнього слова*. Так, у дослідженні Х. Барни [1] художньо-мовленнєвий вид діяльності передбачає цілеспрямоване ознайомлення з широкою палітрою літературної творчості, надає дитині найяскравіші зразки художньої словесності. Аналогічний підхід пропонують Л. Панкратова й А. Щибицька, які застосовують термін «художньо-мовленнєва діяльність», але не обґрунтовують його, обмежуються лише переліком таких видів діяльності, як переказування казок і розповідей, виразне читання віршів і байок, розвиток образного виразного мовлення (і на цій основі – початкових форм словесної творчості).

З іншої сторони, сучасні освітні тенденції до використання синтезу мистецтв передбачають поширення меж художньо-мовленнєвої діяльності завдяки об'єднанню різних видів художньої творчості навколо мовленнєвої діяльності [2, с. 48]. Отже, притаманне вітчизняній освіті інтегративне застосування різних видів художньої діяльності під час виховання дошкільників спонукає до перегляду змісту поняття «художньо-мовленнєва діяльність», що має трактуватися ширше, ніж суто літературне мистецтво, але за його пріоритетної ролі. Одним словом, це художня діяльність, що опосередковується мовленням.

У дослідженні А. Богуш, Н. Гавриш і Т. Котик [2, с. 45] «художньо-мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку» визначається як специфічний вид діяльності, що пов'язаний зі сприйманням, розумінням і відтворенням дітьми змісту художніх творів у різних видах ігор і театралізованих дійств; це продуктивно-естетична діяльність (музична, образотворча, конструктивна), що супроводжується образним мовленням і впродовж якої використовуються різні жанри художнього слова. Згадані науковці пропонують чотирикомпонентну структуру художньо-мовленнєвої діяльності: 1) сприймання на слух і розуміння дітьми змісту художніх творів; 2) відтворення змісту і виконавча діяльність (декламування); 3) театралізована діяльність (інсценування, театральні вистави); 4) творчо-імпрізована діяльність (ігри-драматизації, ігри за сюжетами літературних творів, словесно-поетична творчість).

Дослідниками визначено такі види художньо-мовленнєвої діяльності: образотворчо-мовленнєва (вид художньо-мовленнєвої діяльності, у якій мовленнєві дії підпорядковуються меті та змісту образотворчої діяльності дитини для її духовного збагачення і морального спрямування); музично-мовленнєва (один із видів художньо-мовленнєвої діяльності, що пов'язаний із вербалізацією музичних образів у різних

типах висловлювання, які сприймає чи відтворює дитина в різноманітних способах музично-ритмічної активності); літературно-мовленнєва (сприймання, елементарний аналіз літературних творів і словесна творчість під впливом художніх вражень) [5].

Як бачимо, художнє сприйняття, словесна творчість – це головні компоненти художньо-мовленнєвої діяльності, у якій виконання й відтворення сприйнятих літературних творів супроводжується образним, виразним мовленням [2, с. 6]. Звісно, що всі складники художньо-мовленнєвої діяльності перебувають у тісному взаємозв'язку. Сприймання є основою виконавської діяльності й творчості, у яких дитина втілює здобуті у процесі сприймання художні уявлення, образи, виражає почуття і враження. Простежується закономірний зв'язок: чим тонше дитина сприймає, усвідомлює й переживає художні образи, тим повніше й яскравіше відображає їх під час виконання художнього твору чи складання власної розповіді, малювання картини (за умови достатнього рівня володіння технічними навичками і вміннями будувати художній образ). І навпаки: тільки через власну творчу активність у будь-якому виді художньої діяльності дитина набуває навичок художньо-естетичного сприймання твору в єдності його змісту і художньої форми [2, с. 46].

Представимо структурні компоненти і види художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку за допомогою схеми (рис. 1):

Рис. 1. Структурна характеристика художньо-мовленнєвої діяльності

За твердженням Н. Гавриш, у кожному з видів художньо-мовленнєвої діяльності (образотворчо-мовленнєвому, театральнo-мовленнєвому, музично-мовленнєвому, літературно-мовленнєвому) мовленнєва творчість реалізується у відповідних різноманітних формах, завдяки чому відбувається їх взаємодія і взаємозбагачення. Мовлення є стрижнем макродіяльностей, що виникають під впливом художнього слова. Комбінації взаємозв'язку мовленнєвої діяльності з іншими видами художньої творчості можуть бути різноманітними, скажімо, словесна творчість та образотворча діяльність (діти малюють і складають розповіді до власних картин).

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, «художньо-мовленнєву діяльність дітей дошкільного віку» тлумачимо як художній вид діяльності, котрий завжди набуває творчого характеру впродовж реалізації та супроводжується грою і спілкуванням як видами макродіяльності дітей старшого дошкільного віку. Головними її компонентами вважаються художнє сприйняття і словесна творчість, у якій виконання і відтворення сприйнятих літературних творів невіддільне від образного, виразного мовлення. Виходячи з цього, навички художньо-мовленнєвої діяльності дітей слід формувати з урахуванням двох чинників: організації сприймання, виконання, творчості й налагодження тісних взаємозв'язків між цими основними компонентами художньо-мовленнєвої діяльності.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у визначенні методологічних підходів до формування художньо-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку.

Список використаної літератури

1. Барна Х. В. Виховання ціннісного ставлення до книги у дітей старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Христина Василівна Барна. – Луганськ, 2014. – 222 с.
2. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах : підручник [для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти] / А. Богуш, Н. Гавриш, Т. Котик. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2006. – 304 с.
3. Богуш А. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників : мовленнєві ігри, ситуації, вправи : навчально-методичний посібник / А. М. Богуш, Н. І. Луцан. – Київ : Видавничий Дім «Слово», 2005. – 720 с.
4. Гавриш Н. Методика стимулювання мовленнєвої активності дошкільнят у процесі ознайомлення з художнім словом / Н. Гавриш // Рідні джерела. – 2002. – № 3. – С. 28–32.
4. Гавриш Н. В. Розвиток мовленнєвої творчості в дошкільному віці : монографія / Н. В. Гавриш. – Донецьк : Лебідь, 2001. – 218 с.
5. Запорожец А. В. Психология восприятия ребенком-дошкольником литературного произведения / А. В. Запорожец // Труды Всероссийской научной конференции по дошкольному воспитанию. – Москва, 1949. – С. 235–246.
6. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – 2-е изд. – Москва : Политиздат, 1977. – 304 с.
7. Рубинштейн С. Основы общей психологии : в 2-х т. / С. Рубинштейн. – Москва : Педагогика, 1989. – Т. 2. – 328 с.
8. Художественное творчество и ребенок / ред. Н. А. Ветлугина. – Москва : Педагогика, 1972.
9. Чемортан С. М. Формирование художественно-речевой деятельности старших дошкольников / С. М. Чемортан. – Кишинев, 1986. – 110 с.

References

5. Barna, Kh. V. (2014). *The parenting a good attitude to book in preschool children: dissertation*. Luhansk (in Ukr.)
6. Bohush, A. (2006). *Methodology of art-speech activity of children in pre-school: Textbook for university students for faculties of preschool education*. Kyiv: Publishing house «Word» (in Ukr.)
2. Bohush, A. (2005). *Speech-game activity of preschool children: speech games, situations, exercises: Textbook*. Kyiv: Publishing house «Word» (in Ukr.)
4. Ghavrysh, N. (2002). *Methods to stimulate speech activity of preschoolers in the process of exploring artistic expression. Ridni dzherela (Mother sources)*, 3, 28–32 (in Ukr.)
7. Ghavrysh, N. V. (2001). *Development of speech creativity at preschool age: monograph*. Donetsk: Swan (in Ukr.)

УДК 376.54

BOICHENKO Maryna Anatoliivna,
Doctoral student of Chair of Pedagogics,
Sumy state pedagogical university
named after A.S. Makarenko,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Assistant Professor, Ukraine

**THEORETICAL-METHODOLOGICAL APPROACHES
TO THE STUDY OF THE NATURE OF GIFTEDNESS IN UKRAINIAN
COMPARATIVE-PEDAGOGICAL DISCOURSE**

***Анотація.** Висвітлено теоретико-методологічні підходи до вивчення природи обдарованості в українському порівняльно-педагогічному дискурсі. На основі аналізу дисертаційних робіт, монографій і наукових статей, які присвячені вивченню різних аспектів освіти обдарованих школярів, встановлено, що протягом останнього десятиліття освіта обдарованих школярів у зарубіжних країнах та Україні представляє значний інтерес для дослідників. Це знайшло відображення в роботах вітчизняних науковців. Незважаючи на той факт, що запропоновані вітчизняними вченими наукові підходи є подекуди суперечливими, автором доведено, що їх цілісний розгляд сприяє більш різнобічному висвітленню аналізованих процесів.*

***Ключові слова:** теоретичні засади обдарованості; теоретико-методологічні підходи; обдарованість; природа обдарованості; обдаровані школярі; освіта обдарованих школярів; порівняльно-педагогічний дискурс; Україна.*

Introduction. The problems of giftedness for several decades have been the object of the research of Ukrainian scientists in the field of general pedagogy, comparative pedagogy, history of pedagogy, theory and methods of professional education, social pedagogics, pedagogical and age psychology, theory and methods of teaching separate subjects and the like. Among the works of the native authors in the context of our research the most interesting are the works which highlight the experience of foreign countries in the education of gifted children and youth.

Analysis of relevant research. Taking into consideration the facts mentioned relevant seem to be the works of such researchers as V. Alfimov, O. Antonova, I. Babenko, O. Bevz, O. Bocharova, A. Chichiuk, L. Chukhno, M. Drobotenko, M. Halchenko, Yu. Hotsuliak, M. Kabanets, I. Kholod, Ya. Kulchytska, M. Milenina, A. Sahalakova, A. Sbruieva, M. Sbruiev, V. Stryzhalkovska, P. Tadeiev, N. Telychko, V. Volyk and others.

About ten theses on the education of gifted abroad have been defended by Ukrainian researchers. The greatest attention is paid to the USA as a country with a long experience of providing pedagogical support for gifted and talented children and youth. The subject of the native researchers has been the experience of gifted education in Austria, Belgium, Belarus, Bulgaria, Canada, Czech Republic, Denmark, Finland, France, Germany, Great Britain, Israel, Japan, Kazakhstan, Poland, Spain, Switzerland, and Turkey. In several studies a comparative analysis of gifted education systems or individual features of such systems is conducted, in particular in the USA and Canada, the USA and the UK, German speaking countries, European countries, countries in Southeast Asia, in Ukraine and abroad. Taking into account the fact that in their works the researches addressed different aspects of gifted and talented education, it is logical to highlight the main dimensions of their consideration that have been reflected in these works. Such dimensions, in our opinion, can be: 1) theoretical-methodological; 2) psychological-pedagogical; 3) historical-pedagogical; 4) organizational-pedagogical; 5) professional-pedagogical; 6) socio-pedagogical.

The purpose of the article is to reveal theoretical-methodological approaches to the study of the nature of giftedness in Ukrainian comparative-pedagogical discourse.

Research results. Theoretical-methodological dimension of the problem of giftedness is represented by works of such Ukrainian researchers as O. Antonova, O. Kovalenko, D. Koroliiov, N. Lavrychenko, A. Sbruieva, P. Tadeiev, O. Zabolotna and others.

Theoretical-methodological approaches to the study of the nature of giftedness have become the subject of special interest of the native researcher O. Antonova, who at different levels of the methodology considers the main approaches to the solution of a number of issues: the essence and the place of the person in the world; the nature of individual differences between people (inclinations, abilities, endowments, talent, genius); the possibilities and ways of development of abilities and talents of the individual.

At the level of philosophical methodology O. Antonova refers to a synergetic approach, because this approach, according to the researcher, is the most suitable for finding out regularities of the “transdisciplinary” sciences, which include education of the gifted. In this context, a synergetic approach is the methodological orientation in educational and practical activities involving the use of a set of ideas, concepts and methods in research and management of the open non-linear self-assembled systems [1].

The origin and development of abilities and talents of the individual the researcher examines from the positions of a number of methodological principles of historicism, the unity of the historical and individual, general and special, natural and social. Emphasizing the importance of understanding philosophical categories of “possibility” and “reality”, which are procedural, i.e. express existence in its formation, in the unfinished search for a new, more perfect forms, O. Antonova considers natural inclinations of the individual to executing a certain activity as a potential of the personality, that are developed and implemented in reality under certain conditions [1; 2].

In the frames of highlighting the theoretical foundations of giftedness, another Ukrainian researcher O. Kovalenko proves the coexistence of philosophical, psychological, psycho-pedagogical, acmeological and sociological contents of the concept. So, a philosophical content is defined by the view of genius as irrational inspiration of human creativity; emergence of the cult of genius as creative individuality; demystification of genius as God’s power; emergence of the term «giftedness», which was later substituted by the term «genius»; the view of the genius as the highest level of talent; analysis of creativity as a mystical, mysterious. Psychological content provides that gifts are innate; the genius is associated with higher level of personality development; the concept of «giftedness», «talent» and «genius» are understood as ascending levels of intellectual and creative development of the personality; giftedness – potential talent, talent – mainstreaming of special abilities, genius – a unique form of self-expression and fulfillment; high level of giftedness represents the concepts of «genius», «talent»; genius, talent, giftedness are the types of manifestations of the creative personality that have developed in society. Psycho-pedagogical content of the notion «giftedness», according to O. Kovalenko, encompass: the creation of a model of giftedness focused on pedagogical tasks; the study of giftedness from the point of view of such branches of science, as psycho-physiology, age physiology, neuropsychology, psychogenetic; development of diagnostics of cognitive processes; clarifying the relationship between the concepts of «ability» and «giftedness»; development of personal approach to the study of the concepts of «giftedness». Acmeological content of the notion «giftedness» implies that: the structure of the process of reaching the Acme applies a creative person’s maturity (a component of giftedness), which covers the development of divergent thinking, processes of selfness, creative personality, ingenuity, constructiveness, innovation, and resource (subconscious) sphere of artistic maturity, which includes the creative potential of the personality, which, along with originality of thinking, imagination, intuition, creativity, sensory experience and natural instincts also contain talent; the definition of «Acme» contains a structural component of giftedness «creativity». The sociological content of the concept «giftedness» refers to sociological aspects of studying

children and their behavior; the impact of social environment on cognitive and motivational-personality development of gifted children, regularities and mechanisms of influence; family socialization of gifted in different social environments, identification of dependencies between child development and level of social environment; the influence of family on gender socialization; negative influence of social environment on the development of gifted children; the negative impact of the interaction between children and parents on the development of interest and abilities of the children [3].

Returning to O. Antonova's research, it should be stressed that in the framework of the common research methodology the author advocated the need for the use of system approach, which provides a comprehensive study of the concept of giftedness on the physiological, psychological, socio-psychological and pedagogical levels. O. Antonova notes, that pedagogical level of research involves creation of conceptual models of talent development, educational and training programs, selection of effective means, forms and methods of work aimed at its development [4; 1; 2].

In this context it should be noted that the study of conceptual models of the development of giftedness has long been the subject of special attention of Ukrainian researchers in the study of a wide range of issues in gifted and talented education (O. Antonova, O. Bevz, O. Zabolotnaya, D. Koroliyov, N. Lavrychenko, A. Sbruieva, Yu. Pidborskyi, P. Tadeiev, N. Telychko, I. Kholod, A. Chichiuk and others).

Considering the model of giftedness in Ukrainian pedagogical science Yu. Pidborskyi notes that among the contemporary concepts of giftedness the most used one is the model that consists of three main components: 1) general and special abilities on the above average level of development; 2) creativity of the personality; 3) motivation of the personality to a specific activity [5].

Foreign conceptions of giftedness have attracted the attention of the native researcher O. Bevz, who has outlined four generations of theories of giftedness: 1) domain-general models, which laid the foundation for the future research of the nature of giftedness and talent; 2) domain-specific models that took as a basis the theory of intelligence, revealing a variety of specific areas of giftedness; 3) systems models, that expanded the models of the previous generations at the expense of other components of giftedness; 4) developmental models, within which the talent was discussed in the context of development, which included such external to the individual variable as environment [6].

To the study of foreign conceptions of giftedness is devoted the research of the native researcher-comparativist N. Lavrychenko. Considering the theory of multiple intelligence of H. Gardner in a pedagogical context with the aim of identifying possibilities of its application to facilitate the development of gifted children and youth in Ukraine, she systematized academic abilities (aptitudes) according to the types of intelligence described by H. Gardner, as well as related areas of activity and scope of certain types of intelligence. The researcher noted that, despite the assertion of H. Gardner about inappropriate ranking of types of intelligence, since in everyday life they usually harmoniously «cooperate», a classification still has a place in the study of the theory, and it consists in the division of types of intelligence on the object, non-object, and personal. To the first (object) H. Gardner refers spatial, logical-mathematical, bodily-kinesthetic intelligences, which are subjects to the only kind of control – characteristics of the structure and functions of the objects with which the person comes in contact. Non-object types of intelligence – linguistic and musical – are not conditioned by the material world and fully depend on the structure of language and music. Personal intelligences will depend on a number of influential controversial conventions: existence of the personality, existence of other people, interpretation of «I» in a particular culture, peculiarities of social life organization (individual, community) and others [7].

Conceptual approaches to the development of the educational environment for gifted children and youth in a foreign science became a subject of special interest of Ukrainian researcher

D. Koroliov, who on the basis of analysis and generalization of the practice of gifted education, current approaches, concepts and empirical studies has identified the main methodological and conceptual consideration of the problem of the educational environment that stimulates the development of giftedness: 1) educational environment as a factor in the development of giftedness should be viewed as a complex multilevel system; 2) favorable educational environment is only a possibility, but not a guarantee of the formation of giftedness; 3) mass society is an environment that is not conducive to the development of talent; 4) a significant proportion of teachers declare their readiness to support and develop gifted, but in fact deny the manifestations of gifted behaviors and reject gifted students; 5) identification of a child as gifted often creates unrealistically high expectations of others that become an additional stress factor [8].

From somewhat other positions examines theoretical-methodological basis for the development of gifted and talented Ukrainian researcher-comparativist A. Sbruieva, covering the studied phenomenon through the prism of globalization approach. One of the leading characteristics of political dimension of globalization, in the author's opinion, is the influence of international institutions on the development of national educational policy of different countries [9, p. 78]. In the field of gifted and talented education influential agents in the formation of educational policy, according to A. Sbruieva, are such international and regional professional organizations created by the initiative groups of scholars and practitioners united by common ideas, intentions, value orientations, vision of the further development of the sphere of their professional activities, as European Council for High Ability, The African Federation for the Gifted and Talented, Asia-Pacific Federation on Giftedness, Eurotalent, Ibero-American Federation, World Council for Gifted and Talented Children, The Global Center for the Gifted and Talented Children, International social and educational network for gifted students aged 13–18, International Research Association for Talent Development and Excellence [10]. Agreeing with the opinion of A. Sbruieva about the importance of considering the impacts of globalization in the light of the theoretical and methodological foundations of the phenomenon under consideration, we note that the influence of international organizations in the field of gifted and talented education at different levels will become the prospects for further research.

Conclusions. Thus, the analysis of theses, monographs and scientific articles dedicated to the study of various aspects of gifted education shows that since the beginning of the XXI century gifted education in foreign countries and in Ukraine has been of considerable interest for researchers, which was reflected in their works. The study of specific problems is characterized by the use of various, sometimes conflicting, scientific approaches and methods that, in our opinion, contribute to more comprehensive revealing of the studied processes.

Список використаної літератури

1. Антонова Е. Е. Методологические подходы к изучению проблемы одарённости / Е. Е. Антонова // Духовно-нравственные основы воспитания культурной элиты общества : коллективная монография / под ред. А. В. Роговой. – Чита : Забайкальский гос. ун-т, 2013. – С. 172–218.
2. Антонова О. Є. Теоретико-методологічні підходи до вивчення природи обдарованості / О. Є. Антонова // Педагогічний процес : теорія і практика. – Київ : Міленіум, 2006. – Вип. 1. – С. 7–17.
3. Коваленко О. А. Теоретичні і методичні основи навчання академічно обдарованих учнів початкової школи : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.09 / Коваленко Оксана Анатоліївна. – Кривий Ріг, 2011. – 40 с.
4. Антонова О. Є. Застосування системного підходу у побудові моделі обдарованості / О. Є. Антонова // Професійна педагогічна освіта : системні дослідження : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – С. 68–91.
5. Підборський Ю. Моделювання обдарованості у вітчизняній педагогічній науці / Ю. Підборський // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – 2009. – Вип. 18 : Педагогіка. Психологія. Філософія. – С. 180–184.

6. Бевз О. П. Педагогічна підтримка особистісного саморозвитку обдарованих підлітків у школах США : дис. ... к-та пед. наук : 13.00.01 / Олена Павлівна Бевз. – Суми, 2011. – 291 с.
7. Лавриченко Н. М. Множинний інтелект і обдарованість у теоретичній моделі Говарда Гарднера / Н. М. Лавриченко // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2016. – № 4 (58). – С. 11–20.
8. Корольов Д. К. Теоретичні засади дослідження освітнього середовища для обдарованих дітей та молоді в зарубіжній науці / Д. К. Корольов // Освітнє середовище як чинник становлення обдарованої особистості : монографія / за ред. Р. О. Семенової. – К.-Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – С. 9–22.
9. Сбруєва А. А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англомовних країн в контексті глобалізації (90-ті роки ХХ – початку ХХІ ст.) : монографія / А. А. Сбруєва. – Суми : ВАТ «Сумська обласна друкарня»; Видавництво «Козацький вал», 2004. – 500 с.
10. Сбруєва А. А. Освіта обдарованих і талановитих : організаційні засади та тенденції розвитку міжнародного співробітництва / А. А. Сбруєва // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 8 (34). – С. 14–26.

References

1. Antonova, E. E. (2013). Methodological approaches to the study of giftedness. In A. V. Rohova (Ed.), *Spiritual and moral foundations of education of cultural elite of the society*. Chita (in Russ.)
2. Antonova, O. Ye. (2006). Theoretical-methodological approaches to the study of nature of giftedness. *Pedagogical process: theory and practice*, 1, 7–17. Kyiv: Millennium (in Ukr.)
3. Kovalenko, O. A. (2011). *Theoretical and methodological basics of teaching academically gifted primary school pupils* (DSc thesis abstract). Kryvyi Rih (in Ukr.)
4. Antonova, O. Ye. (2015). A systemic approach to the giftedness model development. In O. A. Dubaseniuk (Ed.), *Professional pedagogical education: systemic researches* (pp. 68–91). Zhytomyr: ZhSU named after I. Franko (in Ukr.)
5. Pidborskyi, Yu. (2009). Modeling of giftedness in the native pedagogical science. *Humanities Bulletin of the State higher education institution "Pereiaslav-Khmelnytskyi state pedagogical university named after Hryhorii Skovoroda: Pedagogy. Psychology. Philosophy*, 18, 180–184 (in Ukr.)
6. Bevez, O. P. (2011). *Pedagogical support of the personal self-development of gifted adolescents in US schools* (PhD thesis). Sumy (in Ukr.)
7. Lavrychenko, N. M. (2016). Multiple intelligence and giftedness in the theoretical model of Howard Gardner. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 4(58), 11–20 (in Ukr.)
8. Korolov, D. K. (2014). [The theoretical framework of the research of educational environment for gifted children and youth in a foreign science]. In R. O. Semenova (Ed.), *Educational environment as a factor of formation of the gifted person*. Kyiv-Kirovograd: Imeks-LTD (in Ukr.)
9. Sbrueva, A. A. (2004). *Trends in the reform of secondary education in the developed English-speaking countries in the context of globalization (90-th years of the XX – the beginning of the XXI centuries*. Sumy (in Ukr.)
10. Sbrueva, A. A. (2013). Gifted and talented education: the organizational basis and trends of development of international cooperation. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 8 (34), 14–26 (in Ukr.)

Abstract. *Boichenko M. A. Theoretical-methodological approaches to the study of the nature of giftedness in Ukrainian comparative-pedagogical discourse*

Introduction. *The problems of giftedness for several decades have been the object of the research of Ukrainian scientists in the field of general pedagogy, comparative pedagogy, history of pedagogy, theory and methods of professional education, social pedagogic, pedagogical and age psychology, theory and methods of teaching separate subjects and the like. Among the works of the native authors in the context of our research the most interesting are the works which highlight the experience of foreign countries in the education of gifted children and youth.*

Purpose. *The purpose of the article is to reveal theoretical-methodological approaches to the study of the nature of giftedness in Ukrainian comparative-pedagogical discourse.*

Methods: *comparative analysis aimed at defining common features and differences in the approaches to defining giftedness and gifted education in the studied countries.*

Results. *The main dimensions of giftedness consideration are highlighted, in particular: 1) theoretical-methodological; 2) psychological-pedagogical; 3) historical-pedagogical; 4) organizational-pedagogical; 5) professional-pedagogical; 6) socio-pedagogical. It is stressed*

that theoretical-methodological dimension of the problem of giftedness is represented by works of such Ukrainian researchers as O. Antonova, O. Kovalenko, D. Koroliyov, N. Lavrychenko, A. Sbrueva, P. Tadeev, O. Zabolotna and others. In the frames of this dimension the following approaches are analyzed: synergetic, systemic (O. Antonova); philosophical, psychological, psychopedagogical, acmeological and sociological (O. Kovalenko); environmental (D. Koroliyov); political (A. Sbrueva). The models which explain the nature of giftedness, proposed by such Ukrainian researchers as O. Bevz, N. Lavrychenko, Yu. Pidborskiy and others are characterized, namely: 1) domain-general models, which laid the foundation for the future research of the nature of giftedness and talent; 2) domain-specific models that took as a basis the theory of intelligence, revealing a variety of specific areas of giftedness; 3) systems models, that expanded the models of the previous generations at the expense of other components of giftedness; 4) developmental models, within which the talent was discussed in the context of development, which included such external to the individual variable as environment.

Originality is conditioned by the fact that in the article an attempt to generalize comparative-pedagogical researches on the problem of theoretical and methodological approaches to the nature of giftedness is made.

Conclusions. On the basis of analysis of theses, monographs and scientific articles dedicated to the study of various aspects of gifted education it is concluded that since the beginning of the XXI century gifted education in foreign countries and in Ukraine had been of considerable interest for researchers, which was reflected in their works. The study of specific problems is characterized by the use of various, sometimes conflicting, scientific approaches and methods that, in our opinion, contribute to more comprehensive revealing of the studied processes.

Key words: theoretical foundations of giftedness; theoretical-methodological approaches; giftedness; nature of giftedness; gifted students; gifted students education; comparative-pedagogical discourse; Ukraine.

Одержано редакцією 05.09.2016
Прийнято до публікації 12.09.2016

УДК [371.7:398.1]:17.021.1

БОЙЧУК Юрій Дмитрович,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри здоров'я людини та корекційної освіти, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна

МІРОШНИЧЕНКО Ольга Миколаївна

вихователь групи продовженого дня, ХЗОШ I – III ступенів № 110 Харківської міської ради Харківської області, Україна

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ

Анотація. Висвітлено значення понять «педагогічна технологія» і «соціально-педагогічна технологія». Теоретично обґрунтовано ефективність виховання здоров'язбережувальної поведінки молодших школярів на основі українських народних традицій. У результаті дослідження отримано схематичне зображення перспективи виховання здоров'язбережувальної поведінки в молодших школярів засобами українських народних традицій. Доведено, що успішна реалізація технології здоров'язбережувальної